

CRE XAVIER QUEIPO QUE SE CADRA UNHA DAS EIVAS MÁIS GRANDES DA CRÍTICA DES-
TE PAÍS É ESE GUSTO DESMEDIDO POLA INMEDIATEZ, QUE ACURTA A VIDA DOS LIBROS,
QUE NON DÁ OPORTUNIDADE A REVISITALOS E QUE INFLÚE DUN XEITO, QUE SE ME AN-
TOLLA TERRIBLEMENTE NEGATIVO, NA DIFUSIÓN E COÑECEMENTO DO LIBRO GALEGO.
ASÍ ACHÉGASE A REEDICIÓ DO 'CIDADE DOS CÉSARES' DE V. FREIXANES.

A Cidade dos Césares

d

ende ben pequeno gustáronme os libros que levaban "santos", é dicir, que tiñan ilustracións. Naquela época xogaba cos amigos da aldea a un xogo inocente e fantástico que lle dicíamos "santo ou letra", onde un de nós, logo de mover o libro entre as mans e de repetir como un mantra aprendido: "Ó dereito, ó revés, santo ou letra", abría o volume ó chou e segundo saíra unha páxina con ilustración ou unha páxina que só tivese letra gañaba ou perdía a aposta. Eran xogos infantís e algo primitivos, de nenos educados na lectura e na simplicidade (categorías que a algún lle parecerán contradictorias, pero que a min se me antollan necesariamente complementarias e das que non podo estar senón agradecido ós meus proxenitores). Son percepcións. Hai outras.

Xa de adulto (maduro non sei se o son aínda, pero adulto supoño que

si, por esa acumulación de anos e experiencias vividas) as novelas que máis me gustan son aquelas que conteñen un mapa. Os mapas teñen para min, un non sei qué de máxico e definitivo, de mundo real pero ó mesmo tempo soñado. Son percepcións. Moito teño discutido con algún dos meus editores que non quixeron no seu día, cuestión de gustos ou de custos (nunca souben), engadir mapas a algunha das miñas novelas que eu coidaba que os precisaban, entre outras cousas para me satisfacer a min mesmo e ó mando de soñadores que segue sen arroubo, o desenvolvemento da miña obra. Eu, que sempre fun soñador de máis (¿pódese ser soñador de menos?) pero pouco dado á polémica, deixei por iso e pola miña impaciencia (¿infantil? ¿inmatura?) en publicalas que as miñas benqueridas novelas e libros de relatos ou de apuntamentos se editasen sen o necesario apoio dun mapa. Sempre coidei que, nunha propiedade recíproca da escolla, do mesmo xeito que os lectores teñen o dereito todo de escolle-los nosos libros ou os libros doutros, os autores deberíamos te-lo dereito de escolle-los nosos lectores. Eu, ós meus, quéroos soñadores e románticos, sensibles e aventureiros, ilusionados e intelixentes. Non pido moito. Non crean. O mundo esta cheo deses seres encantadores ós que estou certo que un día chegarei, malia a escolla da lingua na que escribo, minoritaria e minorizada, afastada nun país sen estado e sen verdadeira conciencia de seu, perdida nunha selva de linguas que compiten con deslealdade (¿existe a competencia leal? ¿non son ámbolos dous termos realmente antagónicos?) e nun mundo posmoderno onde calquera animador televisivo vai vender máis libros (de calidade incerta, de contidos non sempre literarios, de autoría as máis das veces dúbida) que os que lle dedicamos paixón e horas ó traballo. Paixón e traballo para escribir unha novela e paixón e traballo para re-escribila, como é o caso que nos ocupa.

Xa está ben de falar de min, que non era o obxectivo desta comunicación. Admito a crítica que me poidan facer de egocéntrico e descentrado nos argumentos. En efecto, xa a estou facendo aquí mesmo a xeito de autocritica, circunstancia que botarán de menos, de seguro, na panda de incompetentes que nos malgoverna. Falareilles pois, de contado, e sen

mediar máis introitos, do libro de Víctor F. Freixanes, *A Cidade dos Césares*. Algúns dirán que sen oportunidade, pois é un libro xa antigo (do ano 1992, se non teño os datos cambiados) e mesmo a edición definitiva, do ano 2002 ten xa uns cantos meses nas librerías. Permítanme que non concorde cos que así pensen. Se cadra unha das eivas máis grandes da crítica deste país é ese gusto desmedido pola inmediatez, que acorta a vida dos libros, que non dá oportunidade a revisitalos e que inflúe dun xeito, que se me antolla terriblemente negativo, na difusión e coñecemento do libro galego. Os meus colegas escritores sábeno por experiencia: como non te fagan unha crítica nas primeiras semanas logo de publicado o teu traballo, estás condenado ó ostracismo, ó afastamento das listas, ás mesas de novidades, ós catálogos e ás recomendacións. Esta é unha inxustiza como outras tantas, se cadra estrutural (país de escasa potencialidade lectora, certa endogamia na elaboración das críticas, fobias e filias coñecidas de antemán e todo iso que configura un sistema perverso).

Eu intento non ser perverso. Non sei se o consigo. Foi no mes de decembro cando unha amiga me pasou o libro de Víctor, sen moito entusiasmo todo hai que dicilo (¿no seu favor?). Eu, que anos atrás sentira un abraio particular lendo no medio do Atlántico aquel fantástico *Enxoval da noiva* e que perdera (afastamento ou desidia) a primeira edición de *A Cidade dos Césares* afaneime dende o primeiro momento no libro cun entusiasmo controlado (a opinión da miña amiga non era favorable). Cando vin que tiña varios mapas os meus ollos prenderon neles co engado do neno que ollia a través do vidro dunha docería. Aquelo prometía. Aventuras, exploracións, épica de espadas e cabaleiros con esporas. Batallas, traizóns.

O libro non me decepcionou nin medio. Atopei nel trazos doutras novelas que me abraíaron no seu día, de *La aventura Equinoccial de Lope de Aguirre* de Ramón J. Sender, de *La Guerra del Fin del Mundo*, de Mario Vargas Llosa, de *Los pasos perdidos*, ese tesouro da lingua en mans de Alejo Carpentier, pero tamén de filmes que me entusiasmaran pola súa forza épica como *Fitzcarraldo* ou *Aguirre, la cólera de Dios* ámbolos dous de Herzog. Atopei tamén, e isto non sei ben cómo explicalo, trazos de novelas que a min me gustaría escribir un día, épicas, equinocciais, moderadamente obsesivas: novelas para ficar, para marcar territorios, para dignificar unha lingua.

Se cadra son percepcións propias das que o autor e os críticos verdadeiros (os críticos son como as costelas do corpo, hainos verdadeiros, falsos e flotantes) non estarán en absoluto de acordo, pero que a min (como crítico flotante e medianamente desinformado) me pareceron no momento da lectura dunha evidencia reveladora que pedía esta comunicación, que agora presento sen outra pretensión que estimula-la curiosidade dos lectores potenciales (¿Existen aínda ou son unha categoría en vías de extinción?).

Se me permiten unha última disquisición, falareilles da linguaxe, da súa riqueza de matices, da súa reiteración fraseolóxica, da súa modernidade (contradictoria dalgún xeito se pensamos nunha novela histórica, de cando a conquista de América). Un sente (e iso é fundamental nunha novela, o sentir), o saíseiro do mar e o vento tirando de fóra, as correntadas e as travesías no mar maior, o rincar dos estrobo e o tacto dos chicotes, as gabias inzadas de vento e o mastro da maior esgallado polo furacán, o tremor do aparello e as sumacas soltando ferro, o bergantín metendo o pinchón no areal e o serviolo descubriendo distancias, as sondas marcando o fondo de lama e de cuncheiras, as refoladas de espuma e os vagallóns atacando os costados e as amuras. Un sente tamén a renatería dos indios e os ollos de agúa dos caciques, a traizón en cada ollada dos adiantados e as anacrónicas armaduras, os cabalos afundindo no sorriso e os carros ancorados na lameira, a humidade e as lesmas, a ferruxe nos arcabuces e a cutería dos rescates, a fame roldando os campamentos e a tolemia colectiva, o fulgor esquizoide dos fuxidos e a desesperación dos que se meten na floresta na procura do descoñecido, do ouro soñado ou da comida que lles falta.

Por último, e malia a extensión da novela, un queda con ganas de máis, ten mesmo tentacións de comezar outra vez, de demora-la devolución do libro (xa dixen que mo prestaran) e pensar en relelo unha outra vez. Na fin, pensa en mercado e gardalo con ese grupo minoritario de libros, unhas cantas ducias todo o máis, que un sabe que vai volver ler cando chegue o tempo do descanso. A relectura, ese pracer que combina a simplicidade na escolla e o respecto (que se cadra ten un aquel de nostalgia na súa expresión máis positiva, a de acumular tesouros cos que un día gozamos para cando teñamos necesidade dunha dose extra de sentimento).

Se as razóns apuntadas: a épica negativa, a lembranza de novelas seminais, a modernidade na reiteración fraseolóxica, a riqueza do vocabulario, a sensación de estar ante unha obra que pide unha relectura, non lles chegan, pois que lles vaia bonito, que a intención non era proselitista (eu nunca pretenderei que lean o que non queren ler ou que fagan o que non queren facer, quéroos libres e autónomos) senón celebradora da beleza descuberta, que non fago senón recomendarlles.

XAVIER QUEIPO